

TURIZM SOHASI BARQAROR RIVOJLANISHINING AYRIM DOLZARB MUAMMOLARI

Rustamov Xayotbek

O'zbekiston xalqaro islom akademiyasi

Turizm yo'nalishi 3-bosqich talabasi

Annotatsiya. Ushbu maqola o'sib borayotgan turizm sohasining ijtimoiy, iqtisodiy, moddiy, siyosiy jihatlari va faoliyat olib borish jarayonida yuzaga kelishi mumkin bo'lgan muammolar to'g'risida so'z boradi.

Kalit so'zlar: turizm, sektor, madaniy, itqisodiy, siyosiy, barqaror turizm, sayyohlik.

Annotation. This article discusses the social, economic, material, political aspects of the growing tourism industry and the challenges that may arise in the process of doing business.

Keywords: tourism, sector, cultural, economic, political, sustainable tourism, tourism.

Аннотация. В данной статье рассматриваются социальные, экономические, материальные, политические аспекты растущей индустрии туризма и проблемы, с которыми она может столкнуться в своей деятельности.

Ключевые слова: туризм, сектор, культурный, экономический, политический, устойчивый туризм, туризм.

Turizm bugungi kunda dunyo mamlakatlari xizmat ko'rsatish sohasining eng yirik yo'nalishlaridan biriga aylanib bormoqda. Uning iqtisodiyotning boshqa sohalaridan ustun jihatlari shu bilan ifodalanadiki, turli taraqqiyot bosqichida bo'lgan barcha mamlakatlarda ham rivojlantirish imkoniyatlarining mavjudligidir. Buni nafaqat, tarixiy joylar, balki, geografik joylashuv, iqlim va ob-havo sharoiti, ba'zi hollarda, tabiiy va ijtimoiy-iqtisodiy yoki ekologik muammoli, hatto, ekstremal sharoitdagi hudud hamda xilma-xil uslublarda qurilgan inshootlar ham sayohat ob'yektiga aylangan holda byudjetga daromad keltirishida ko'rishimiz

mumkin. Hozirgi kunda turizmning, nafaqat, tarixiy yoki an'anaviy, balki, yangidan-yangi turlari, shakl hamda ko'rinishlari vujudga kelmoqdaki, bu yangi tendensiyalar mazkur sohani valyuta kirib keluvchi manba sifatidagina emas, mintaqaviy rivojlanishning asosiy faktorlaridan biri deb qabul qilinishiga olib kelmoqda. Shu sababli, keyingi vaqtda dunyo mamlakatlari qisqa muddatlarda katta daromad keltiruvchi moliyaviy sohalar bilan bir qatorda turizmga ham davlat darajasida katta e'tibor qaratmoqda. Mazkur jarayonlarda rivojlangan mamlakatlar turizmning yangi yo'nalishlari va qirralarini ochgan holda soha uchun yangi qonuniyatlarga asos bo'luvchi chora-tadbirlarni amalga oshiruvchi sub'yekt sifatida qatnashsa, rivojlanayotgan mamlakatlarning ba'zilari turizmni iqtisodiyotning "lokomotiv" sohasi, yana boshqalari esa valyuta kirimi manbalaridan biri sifatida rivojlantirish, shuningdek, mamlakatni dunyoga tanituvchi sohalardan biri sifatida qarashi bilan turizm biznesida ishtirok etmoqda. Bu esa globallashuv davrida vaqt o'tishi bilan sohaning yangicha ko'rinishlari va sifat ko'rsatkichlari yuzaga kelishiga sabab bo'lib, uni muntazam kuzatib borish, statistikasini yuritish, tahlil qilish va tartibga solish ishlarini amalga oshirish jarayonini tobora qiyinlashtirib bormoqda. Turizm statistikasining mukammal va sifatli bo'lishi, ma'lumotlarning shaffofligi mamlakatga, nafaqat, chet el investorlari, balki, rezidentlarining ham qiziqishini uyg'otadi. Bunda, eng avvalo, turizmni rivojlantitishdagi chigal masalalardan biri xalqaro miqyosda sohaga oid bo'lgan ma'lumotlarni yig'ish va umumlashtirish bo'lib, har qanday holatda — mazkur sohaga yangi kirib kelgan investorlarni jalb etish yoki xalqaro hisob-kitob ishlarini olib borish uchun ham to'liq va ishonchli, doimo ochiq bo'lgan ma'lumotlarni olish zarur bo'lib hisoblanadi. Ammo, xalqaro miqyosda statistik ma'lumotlarni jamlash jarayonida huquqiy-me'yoriy hujjatlar bilan ishlash dunyo mintaqalari, hattoki, mamlakatlarida turlicha bo'lib, bu sohani rivojlantirish hamda boshqarishni takomillashtirish yo'lidagi eng katta muammolardan biridir.

Mazkur muammo o'z yechimini topishi natijasida dunyo bo'yicha, mintaqa va turli mamlakatlarda turizm rivojlanishi qonuniyatlari hamda o'zgarishlarini amaliyotga vaqt hamda hudud talqinida tadbqiq etish kabi imkoniyatlarni beradi. Shu tufayli 1980–90 yillardan buyon mazkur muammoga xalqaro miqyosda e'tibor qaratilmoqda. Jumladan, 1998-yilda Butunjahon Turizm Tashkiloti tomonidan "Turizm bo'yicha iqtisodiy Hisobot" nashri e'lon qilinib, uning bir bo'limi sohaning aynan shu muammosiga bag'ishlandi Bundan tashqari, Butunjahon Turizm tashkilotining Ottavada o'tgan konferensiyasida "Turizm statistikasi bo'yicha tavsiyalar" tayyorlanib, BMT ning Statistika Kengashiga taqdim etildi. Mazkur tavsiyalarning qabul qilinishi va uning barcha mamlakatlarda amal qilishi turizm sohasida statistik faoliyatning takomillashtirilishida muhim ahamiyat kasb etadi. Xususan, Rossiya Federatsiyasida sayyohlar hisobi 2014-yil 12-avgustda qabul qilingan "Sayyohlik oqimlari kirish va chiqish hisobini baholash rasmiy statistik baholash" tizimi bo'yicha olib boriladi . Markaziy Osiyo mamlakatlaridan biri bo'lgan Qozog'istonda ham sayohatchilar fuqarolik hamda turar joydan ma'lum muddatga uzoqlashish talablari bo'yicha hisoblangan bo'lsa, mamlakatning yangi hisoblash tizimiga o'tishi natijasida, ya'ni yuqoridagi talablarga sayohatchining maqsadiga ko'ra tasniflash talabi ham qo'shilganidan so'ng ularning sonida kamayish va sohaning o'sish tendensiyalarida sustlashish kuzatildi. Bundan tashqari, "haqiqiy" sayyohlar soni kamayganiga mos ravishda Qozog'iston Respublikasi eksportida turizm ulushi o'tgan yilga nisbatan 9.6 foizga pasaygan. Qo'shni respublikada sayyohlar qatoriga, nafaqat, dam olish maqsadida bo'lgan aholi qatlami, balki, biznes sayohat, do'stlar yoki qarindoshlarni ziyorat qilish maqsadida mamlakatga kirib kelayotgan yoki chiqib ketayotgan aholi qatlami ham kiritilib, Butunjahon Turizm Tashkiloti tomonidan e'lon qilingan manbalar bo'yicha (mamlakatning hisoblash usullari bo'yicha) 2017-yilda sayyohlarning 40 foizi qarindoshlari yoki do'stlarini ziyorat qilish va biznes maqsadida chegaralarni kesib o'tgan. Sayyohlarning qolgan barchasi sof turistlar

bo'lib, turli turistik xizmatlardan foydalangan. Ammo, Qozog'iston Respublikasi chegara xizmati ma'lumotlariga ko'ra, barcha kirib kelishlarning 78 foizi yaqinlarni ziyorat qilish bo'lib, 20 foizi biznes turizm, bor-yo'g'i 2 foizi "sof" turistlar bo'lib hisoblanadi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO'YXATI

1. A.V.Kizim. Turizmda axborot texnologiyalari. (o'quv qo'llanma). – M.: "Астраханьский дом", 2011.
2. N.R.Zaynalov. Turizmda axborot texnologiyalari. (o'quv qo'llanma). -T.: «Voris-nashriyoti», 2017.
3. Blog.feedspot.com Internet manbasi.
4. www.tsn.ua/ru/tourism/top-10-poleznyh-mobilnyh-prilozheniya-dlya-turistov-367448.html